

Antología de la novela histórica española (1830-1844). Recopilación, estudio preliminar y preámbulos de FELICIDAD BUENDÍA. Madrid, Editorial Aguilar, 1963. 1.804 pàgs. + 1 làm.

Amb la present edició, Felicidad Buendía ens posa a l'abast, en un sol volum, deu novelles històriques espanyoles del segle passat. Van encapçalades amb un «Estudio preliminar» i una «Bibliografía» general (pàgs. 9-36); cada una de les obres és precedida d'una breu introducció biogràfic-crítica sobre l'autor i la novella a què es refereix, més una llista bibliogràfica particular. Ocasionalment, algunes notes a peu de pàgina ens aclareixen el text.

Les deu novelles seleccionades són: *Los bandos de Castilla* de Ramón I. López Soler, *La conquista de Valencia* de Estanislao de Cosca Vayo, *El doncel de don Enrique el Doliente* de Mariano José de Larra, *Sancho Saldaña* de José de Espronceda, *Ni rey ni roque* de Patricio de la Escosura, *El golpe en rago* de José García Villalta, *La heredera de Sangumí* de Juan Cortada y Sala, *Doña Isabel de Solís* de Francisco Martínez de la Rosa, *Cristianos y moriscos* de Joaquín Estébanez Calderón, y *El señor de Bembibre* de Enrique Gil y Carrasco. El criteri selectiu ha estat de cercar «las figuras que son representativas dentro del género, por una obra característica, por la época histórica que rememora o toma como base del relato, o, siempre, porque cronológicamente representan un momento en el desarrollo y cultivo del género» (pàg. 33), prenent com a base l'etapa del «primer desarrollo [...] de la novela histórica», el declivi del qual hom data l'any 1844 (pàg. 31).

L'«Estudio preliminar» de Felicidad Buendía és enfocat com un recompte exhaustiu del desenvolupament de la novella històrica en el romanticisme espanyol i dels fets històrico-literaris que influeixen sobre la vida d'aquest gènere. Més aviat creiem que l'ambició de l'autora d'aquesta *Antología* ha estat excessiva en traçar el pla del pròleg. En cinc pàgines (9-13) ens és presentat un resum del moviment romàntic a Alemanya, Itàlia, França, Anglaterra, Rússia i Espanya; el mètode seguit no és pròpiament sintètic, sinó que tendeix a ésser descriptiu, i aleshores aquestes pàgines cauen en el to dels petits manuals que, prenent una volada ingènua, resulten insuficients i estereotipats. En la resta de l'estudi, cenyit ja només a la literatura espanyola, hom tracta dels escriptors exiliats (pàg. 13), de les revistes romàntiques (pàgs. 14-15), del concepte de novella històrica (pàgs. 16-19), del paisatge literari en aquest gènere (pàgs. 19-20), dels seus elements psicològics (pàg. 21), del seu llenguatge (pàg. 22), del seu valor intrínsec (pàgs. 23-24), de les etapes del seu desenvolupament (pàgs. 24-25), de les traduccions de novelles en general (pàgs. 25-28), del moviment editorial dels impressors romàntics (pàgs. 28-31), de la segona etapa de la novella històrica (pàgs. 31-32), de les escriptores que conreen aquest gènere (pàg. 33), del criteri de selecció en l'*Antología* (pàgs. 33-34) i de la novella històrica posterior (pàgs. 34-35).

Després dels estudis de Reginald F. Brown i de José F. Montesinos sobre la producció novellística i les traduccions espanyoles de l'època, les pàgines que Felicidad Buendía dedica a aquests aspectes resten inútils per a l'especialista, mentre que el lector mitjà les haurà de trobar més aviat àrides i opaques. Altrament, ens hauria plagut de veure més desenvolupats alguns aspectes. Per exemple, el concepte de novella històrica des del punt de vista dels seus conreadors, sobre el qual l'autora cita paràgrafs interessants de revistes de l'època (pàgs. 17-18). O bé la discussió a penes insinuada entre el valor intrínsec d'aquestes obres i llurs possibilitats d'influir metodològicament sobre els novel-

listes posteriors (pàgs. 23-24), que per la brevetat amb què són tractats no acabem de comprendre.

Ramon SUMOY

Il «Livre des Bestes» di Ramon Llull. Traduzione francese anonima del xv secolo. Testo inedito a cura di GIUSEPPE E. SANSONE. Roma 1964 («Quaderni di Marsia»).

Aquesta elegant edició de la versió francesa del *Llibre de les Bèsties*, treta de l'únic manuscrit conservat, del segle xv, fou feta simultàniament amb la d'Armand Llinarès¹ i amb completa independència d'aquesta. Cap de les dues edicions, doncs, no ha pogut influir damunt l'altra, i cap d'elles no ens sembla inútil. L'edició Sansone, de tota manera, creiem que presenta un major rigor filològic respecte de l'altra.

Sansone ha preparat l'edició amb la seva reconeguda cura. Anota minuciosament els detalls de còpia i compara, quan li sembla interessant, la versió francesa amb el text català, la qual cosa dóna lloc a un seguit de remarques que revelen la manera de treballar del traductor i permeten de jutjar la seva obra. En aquest treball comparatiu també ha estat presa en consideració la versió castellana tardana, publicada a Mallorca el 1750, que en alguns indrets coincideix amb la versió francesa enfront del text català editat per Galmés (vegeu, per exemple, les notes als passatges 22.17; 22.33; 32.1-2; 47.13, 18, 20). Ací, però, és oportú de recordar la remarca que fa el P. Batllori en el pròleg a la seva edició de la versió castellana,² que moltes d'aquestes divergències són degudes al fet que el traductor castellà seguí un manuscrit (B) diferent del bàsic (A), reproduït per Galmés a l'edició d'ENC.

Ens ha cridat l'atenció la grafia *chun*, que Sansone ha transcrit per *ch[e]un* (45.16), considerant-la paral·lela a *cheü* > *chu*. En l'edició de Llinarès l'expressada grafia ha estat transcrita per *chascun*. El mot català *luerna* ha estat traduït per *barberote* (51.31), passatge que ha donat lloc a una nota de la pàg. 78.

Sansone anuncia el projecte de publicar la versió italiana del *Llibre de les Bèsties*, conservada en cinc manuscrits, copiats entre els segles xiv i xvii. Desitgem vivament que aquest projecte esdevingui aviat realitat.

P. B.

RAYMOND LULLE: *Le livre des Bêtes*. Version française du xve siècle avec traduction en français moderne, introduction et notes par ARMAND LLINARÈS. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1964, 186 pàgs. («Bibliothèque française et romane», B, 3). — *Le livre du gentil et des trois sages*. Version française médiévale, complétée par une traduction en français moderne. Texte établi et présenté par ARMAND LLINARÈS. Paris, Presses Universitaires de France, 1966. 242 pàgs.

1. RAYMOND LULLE, *Le livre des Bêtes*. Version française du xve siècle avec traduction en français moderne, introduction et notes par ARMAND LLINARÈS (Paris 1964). Cf. la recensió de GRET SCHIB en el present volum, pàgs. 144-146.

2. Dins de «Biblioteca de Autores Cristianos» (Madrid 1948). Cf. la recensió de R. ARAMON I SERRA, ER, I (1947-1948), 249-250.